

ఓం శ్రీ పరమాత్మనేనమః

అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః

సాంఖ్యయోగః

సజ్జాయ ఉవాచ -

తం తథా కృపయాఽఽవిష్టమ్ అశ్రుపూర్ణాకులేక్షణమ్ |

విషీదంతమిదం వాక్యమ్ ఉవాచ మధుసూదనః ||1||

శ్రీ భగవానువాచ -

కుతస్త్వా కశ్మలమిదం విషమే సముపస్థితమ్ |

అనార్యజుష్టమన్వర్గ్యమ్ అకీర్తికరమర్జున ||2||

కైబ్యం మా స్మ గమః పార్థ నైతత్త్వయు్యపపద్యతే |

క్షుద్రం హృదయదౌర్బల్యం త్యక్తోఽత్తిష్ఠ పరంతప ||3||

అర్జున ఉవాచ -

కథం భీష్మమహం సజ్ఞేయో ద్రోణం చ మధుసూదన |

ఇషుభిః ప్రతియోత్సామి పూజార్హావరిసూదన ||4||

గురూనహత్వా హి మహానుభావాన్

శ్రేయో భోక్తుం భైక్ష్యమపీహ లోకే |

హత్యార్థకామాంస్తు గురూనిహైవ

భుజ్జీయ భోగాన్ రుధిరప్రదిగ్ధాన్ ||5||

న చైతద్విద్యుః కతరన్నో గరీయః

యద్వా జయేమ యది వా నో జయేయుః|

యానేవ హత్వా న జిజీవిషామః

తేఽవస్థితాః ప్రముఖే ధార్తరాష్ట్రాః||6||

కార్పణ్యదోషోపహతస్వభావః

పృచ్ఛామి త్వాం ధర్మసమ్మూఢచేతాః|

యచ్ఛేయః స్యాన్నిశ్చితం బ్రూహి తన్నే

శిష్యస్తేఽహం శాధి మాం త్వాం ప్రపన్నమ్||7||

న హి ప్రపశ్యామి మమాపనుద్యాత్

యచ్ఛోకముచ్ఛోషణమిన్ద్రియాణామ్|

అవాప్య భూమావసపత్నమృద్ధం

రాజ్యం సురాణామపి చాధిపత్యమ్||8||

సజ్జాయ ఉవాచ -

ఏవముక్త్వా హృషీకేశం గుడాకేశః పరస్తపః|

న యోతస్య ఇతి గోవిందమ్ ఉక్త్వా తూష్ణిం బభూవ హ||9||

తమువాచ హృషీకేశః ప్రహసన్నివ భారత|

సేనయోరుభయోర్మధ్యే విషిదంతమిదం వచః||10||

శ్రీ భగవానువాచ -

అశోచ్యానన్వశోచస్త్యం ప్రజ్ఞావాదాంశ్చ భాషనే|
గతాసూనగతాసూంశ్చ నానుశోచంతి పణ్డితాః||11||

న త్వేవాహం జాతు నాసం న త్వం నేమే జనాధిపాః|
నచైవ న భవిష్యామః సర్వే వయమతః పరమ్||12||

దేహినోఽస్మిన్యథా దేహే కౌమారం యౌవనం జరా|
తథా దేహాంతరప్రాప్తిః ధీరస్తత్ర న ముహ్యతి||13||

మాత్రాస్పర్శాస్తు కౌస్తేయ శీతోష్ణసుఖదుఃఖదాః|
ఆగమాపాయినోఽనిత్యాః తాన్స్తితక్షస్వ భారత||14||

యం హి న వ్యథయన్త్యేతే పురుషం పురుషర్షభ|
సమదుఃఖసుఖం ధీరం సోఽమృతత్వాయ కల్పతే||15||

నాసతో విద్యతే భావః నాభావో విద్యతే సతః|
ఉభయోరపి దృష్టోఽంతః త్వనయోస్తత్త్వదర్శిభిః||16||

అవినాశి తు తద్విద్ధి యేన సర్వమిదం తతమ్|
వినాశమవ్యయస్యాస్య న కశ్చిత్కర్తుమర్హతి||17||

అన్తవన్త ఇమే దేహాః నిత్యస్యోక్తాః శరీరీణః|
అనాశినోఽప్రమేయస్య తస్మాద్యుధ్యస్వ భారత||18||

య ఏనం వేత్తి హంతారం యశ్చైనం మన్యతే హతమ్ |
ఉభౌ తౌ న విజానీతః నాయం హన్తి న హన్యతే ||19||

న జాయతే మ్రియతే వా కదాచిత్
నాయం భూత్వా భవితా వా న భూయః |
అజో నిత్యః శాశ్వతోఽయం పురాణః
న హన్యతే హన్యమానే శరీరే ||20||

వేదావినాశినం నిత్యం య ఏనమజమవ్యయమ్ |
కథం స పురుషః పార్థ కం ఘాతయతి హన్తి కమ్ ||21||

వాసాంసి జీర్ణాని యథా విహాయ
నవాని గృహ్లాతి నరోఽపరాణి |
తథా శరీరాణి విహాయ జీర్ణాని
అన్యాని సంయాతి నవాని దేహీ ||22||

వైనం భిన్నంతి శస్త్రాణి వైనం దహతి పావకః |
న చైనం క్లేదయన్త్యాపః న శోషయతి మారుతః ||23||

అచ్ఛేద్యోఽయమదాహ్యోఽయమ్ అక్లేద్యోఽశోష్య ఏవ చ |
నిత్యః సర్వగతః స్థాణుః అచలోఽయం సనాతనః ||24||

అవ్యక్తోఽయమచిన్మోఽయమ్ అవికారోఽయముచ్యతే |
తస్మాదేవం విదిత్వైనం నానుశోచితుమర్హసి ||25||

అథ చైనం నిత్యజాతం నిత్యం వా మన్యసే మృతమ్ |
తథాఽపి త్వం మహాబాహో నైవం శోచితుమర్హసి ||26||

జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యుః ధ్రువం జన్మ మృతస్య చ |
తస్మాదపరిహార్యేఽర్థే న త్వం శోచితుమర్హసి ||27||

అవ్యక్తాదీని భూతాని వ్యక్తమధ్యాని భారత |
అవ్యక్తనిధనాన్యేవ తత్ర కా పరిదేవనా ||28||

ఆశ్చర్యవత్పశ్యతి కశ్చిదేనం
ఆశ్చర్యవద్వదతి తథైవ చాన్యః |
ఆశ్చర్యవచ్చైనమన్యః శృణోతి
శ్రుత్వాఽప్యేనం వేద న చైవ కశ్చిత్ ||29||

దేహీ నిత్యమవధోఽయం దేహే సర్వస్య భారత |
తస్మాత్సర్వాణి భూతాని న త్వం శోచితుమర్హసి ||30||

స్వధర్మమపి చావేక్ష్య న వికమ్పితుమర్హసి |
ధర్మాద్ధి యుద్ధాచ్ఛ్రేయోఽన్యత్ క్షత్రియస్య న విద్యతే ||31||

యదృచ్ఛయా చోపపన్నం స్వర్గద్వారమపావృతమ్ |
సుఖినః క్షత్రియాః పార్థ లభంతే యుద్ధమీదృశమ్ ||32||

అథ చేత్త్వమిమం ధర్మ్యం సజ్జామం న కరిష్యసి |
తతః స్వధర్మం కీర్తిం చ హిత్వా పాపమవాప్స్యసి ||33||

అకీర్తిం చాపి భూతాని కథయిష్యంతి తేఽవ్యయామ్ |
సమ్భవితస్య చాకీర్తిః మరణాదతిరిచ్యతే ||34||

భయార్ద్రణాదుపరతం మంస్యంతే త్వాం మహారథాః |
యేషాం చ త్వం బహుమతః భూత్వా యాస్యసి లాఘవమ్ ||35||

అవాచ్యవాదాంశ్చ బహూన్ వదిష్యంతి తవాహితాః |
నిన్దంతస్తవ సామర్థ్యం తతో దుఃఖతరం ను కిమ్ ||36||

హతో వా ప్రాప్స్యసి స్వర్గం జిత్వా వా భోక్ష్యసేమహిమ్ |
తస్మాదుత్తిష్ఠ కౌన్తేయ యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః ||37||

సుఖదుఃఖే సమే కృత్వా లాభాలాభౌ జయాజయౌ |
తతో యుద్ధాయ యుజ్యస్వ నైవం పాపమవాప్స్యసి ||38||

ఏషా తేఽభిహితా సాక్ష్యే బుద్ధిరోగే త్విమాం శృణు |
బుద్ధ్యా యుక్తో యయా పార్థ కర్మబద్ధం ప్రహాస్యసి ||39||

నేహాభిక్రమనాశోఽస్తి ప్రత్యవాయో న విద్యతే|

స్వల్పమప్యస్య ధర్మస్య త్రాయతే మహతో భయాత్||40||

వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధిః ఏకేహ కురునన్దన|

బహుశాఖాహ్యనంతాశ్చ బుద్ధయోఽవ్యవసాయినామ్||41||

యామిమాం పుష్పితాం వాచం ప్రవదన్త్యవిపశ్చితః|

వేదవాదరతాః పార్థ నాన్యదస్తీతి వాదినః||42||

కామాత్మానః స్వర్గపరాః జన్మకర్మఫలప్రదామ్|

క్రియావిశేషబహులాం భోగైశ్వర్యగతిం ప్రతి||43||

భోగైశ్వర్యప్రసక్తానాం తయాఽపహృతచేతసామ్|

వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధిః సమాధౌ న విధీయతే||44||

త్రైగుణ్యవిషయా వేదాః నిస్త్రైగుణ్యో భవార్జున|

నిర్ద్వంద్వో నిత్యసత్త్వస్థః నిర్మోగక్షేమ ఆత్మవాన్||45||

యావానర్థ ఉదపానే సర్వతః సమ్ముతోదకే|

తావాన్సర్వేషు వేదేషు బ్రాహ్మణస్య విజానతః||46||

కర్మణ్యేవాధికారస్తే మా ఫలేషు కదాచన|

మా కర్మఫలహేతుర్భూః మా తే సజ్జోఽస్త్యకర్మణి||47||

యోగస్థః కురు కర్మాణి సజ్గం త్యక్త్వా ధనజ్ఞాయ|
సిద్ధ్యసిద్ధోః సమో భూత్వా సమత్వం యోగ ఉచ్యతే||48||

దూరేణ హ్యవరం కర్మ బుద్ధియోగాద్ధనజ్ఞాయ|
బుద్ధౌ శరణమన్విచచ్ఛ కృపణాః ఫలహేతవః||49||

బుద్ధియుక్తో జహాతీహ ఉభే సుకృతదుష్కృతే|
తస్మాద్ద్యోగాయ యుజ్యస్వ యోగః కర్మసు కౌశలమ్||50||

కర్మజం బుద్ధియుక్తా హి ఫలం త్యక్త్వా మనీషిణః|
జన్మబన్ధవినిర్ముక్తాః పదం గచ్ఛన్త్యనామయమ్||51||

యదా తే మోహకలిలం బుద్ధిర్వ్యతితరిష్యతి|
తదా గంతాఽసి నిర్వేదం శ్రోతవ్యస్య శ్రుతస్య చ||52||

శ్రుతిప్రతిపన్నా తే యదా స్థాస్యతి నిశ్చలా|
సమాధావచలా బుద్ధిః తదా యోగమవాప్స్యసి||53||

అర్జున ఉవాచ -

స్థితప్రజ్ఞస్య కా భాషా సమాధిస్థస్య కేశవ|
స్థితధీః కిం ప్రభౌషేత కిమాసీత వ్రజేత కిమ్||54||

శ్రీ భగవానువాచ -

ప్రజహాతి యదా కామాన్ సర్వాన్పార్థ మనోగతాన్|

ఆత్మనేఃవాత్మనా తుష్టః స్థితప్రజ్ఞస్తదోచ్యతే||55||

దుఃఖేష్వనుద్విగ్నమనాః సుఖేషు విగతస్పృహః|

వీతరాగభయక్రోధః స్థితధీర్మునిరుచ్యతే||56||

యః సర్వత్రానభిన్నేహః తత్తత్ప్రాప్య శుభాశుభమ్|

నాభినన్దతి న దేవ్విష్టి తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా||57||

యదా సంహరతే చాయం కూర్మోఽఙ్గానీవ సర్వశః|

ఇన్ద్రియాణీన్ద్రియార్థేభ్యః తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా||58||

విషయా వినివర్తన్తే నిరాహారస్య దేహినః|

రసవర్జం రసోఽప్యస్య పరం దృష్ట్వా నివర్తతే||59||

యతతో హ్యపి కౌన్తేయ పురుషస్య విపశ్చితః|

ఇన్ద్రియాణీ ప్రమాథీని హరన్తి ప్రసభం మనః||60||

తాని సర్వాణి సంయమ్య యుక్త ఆసీత మత్పరః|

వశే హి యస్యేన్ద్రియాణీ తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా||61||

ధ్యాయతో విషయాన్పుంసః సజ్జన్తేషాపజాయతే|
సజ్జాత్సజ్జాయతే కామః కామాత్క్రోధోఽభిజాయతే||62||

క్రోధాదభవతి సమ్మోహః సమ్మోహాత్స్మృతివిభ్రమః|
స్మృతిభ్రంశాత్ బుద్ధినాశః బుద్ధినాశాత్ప్రణశ్యతి||63||

రాగద్వేషవియుక్తైస్తు విషయానిన్ద్రియైశ్చరన్|
ఆత్మవశ్యైర్విధేయాత్మా ప్రసాదమధిగచ్ఛతి||64||

ప్రసాదే సర్వదుఃఖానాం హానిరస్యోపజాయతే|
ప్రసన్నచేతసో హ్యశు బుద్ధిః పర్యవతిష్ఠతే||65||

నాఽస్తి బుద్ధిరయుక్తస్య న చాయుక్తస్య భావనా|
న చాభావయతః శాన్తిః అశాన్తస్య కుతః సుఖమ్||66||

ఇన్ద్రియాణాం హి చరతాం యన్మనోఽనువిధీయతే|
తదస్య హరతి ప్రజ్ఞాం వాయుర్నావమివామృభి||67||

తస్మాద్యస్య మహాబాహో నిగృహీతాని సర్వశః|
ఇన్ద్రియాణీన్ద్రియార్థేభ్యః తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా||68||

యానిశా సర్వభూతానాం తస్యాం జాగర్తి సంయమీ|
యస్యాం జాగ్రతి భూతాని సా నిశా పశ్యతో మునేః||69||

ఆపూర్యమాణమచలప్రతిష్ఠం

సముద్రమాపః ప్రవిశంతి యద్వత్ |

తద్వత్కామా యం ప్రవిశంతి సర్వే

స శాంతిమాప్నోతి న కామకామీ ||70||

విహాయ కామాన్యః సర్వాన్ పుమాంశ్చరతి నిస్సప్తహః |

నిర్మమో నిరహంకారః స శాంతిమధిగచ్ఛతి ||71||

ఏషా బ్రాహ్మీ స్థితిః పార్థ వైనాం ప్రాప్య విముహ్యతి |

స్థిత్యాఽస్యామంతకాలేఽపి బ్రహ్మనిర్వాణమృచ్ఛతి ||72||

|| ఓం తత్సదీతి శ్రీమద్భగవద్గీతాసు ఉపనిషత్సు

బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే

సాంఖ్యయోగో నామ ద్వివీతియోఽధ్యాయః ||

